

معاونت دانشجویی و فرهنگی
دانشگاه آزاد اسلامی
پژوهشکده قرآن و عترت

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرگن

انجمن ایرانی مطالعات قرآنی
و فرهنگ اسلامی

نخستین همایش ملی - تخصصی
کاربرد رویکرد تاریخ انگاره
در مطالعات قرآنی

قرآن پژوهی و تاریخ انگاره‌ها

(سفالات برگزیده نخستین همایش ملی کاربرد رویکرد تاریخ انگاره در مطالعات قرآنی)

به کوشش:

نامدانی (فرهنگ مهرش)

دانشیار گروه الهیات و معارف اسلامی

دانشگاه آزاد اسلامی مرگن

ویراستار علمی:

حامد خانی (فرهنگ مهرش)

با آثاری از:

ملیکا بایگانیان، قاسم بستانی، احمد پاکتچی

فرامرز حاج منوچهری، محمدعلی طباطبایی (مهرداد)، بگم عقیبه

سید محمدهادی گرامی، زهرا محققیان، یحیی میرحسینی

همایش ملی تخصصی کاربرد رویکرد تاریخ انگاره در مطالعات قرآنی (نخستین :

۱۳۹۶ : گرگان)

عنوان و نام پدیدآور : قرآن پژوهی و تاریخ انگاره ها: (مقالات برگزیده نخستین همایش ملی کاربرد رویکرد

تاریخ انگاره در مطالعات قرآنی)/ به کوشش حامد خانی؛ ویراستار علمی حامد خانی؛ با آثاری از ملیکا بایگانیان... [و دیگران]؛ [برگزارکنندگان] انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرگان، معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی، پژوهشکده قرآن و عترت.

مشخصات نشر :

تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات: دانشگاه آزاد اسلامی، پژوهشکده قرآن و عترت (ع)، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری :

۲۸۱ ص.؛ ۱۳/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک :

۳۰۰۰۰۰ ریال ۶-۵۵۵۵-۱۰-۹۶۴-۹۷۸ :

وضعیت فهرست نویسی :

فیا

یادداشت

با آثاری از ملیکا بایگانیان، قاسم یستانی، احمد پاکتچی، فرامرز حاجمنوچهری، محمدعلی طباطبایی (مهرداد)، بگم عقبه، سیدمحمدادی گرامی، زهرا محققیان، یحیی میرحسینی.

یادداشت

نمایه. مقالات برگزیده نخستین همایش ملی کاربرد رویکرد تاریخ انگاره در مطالعات قرآنی.

عنوان دیگر

قرآن- بررسی و شناخت- کنگره ها

موضوع

Qur'an -- Surveys-- Congresses

موضوع

قرآن -- تاریخ نویسی -- کنگره ها

موضوع

Qur'an -- Historiography -- Congresses

موضوع

خانی، حامد، ۱۳۵۵ -، گردآورنده، ویراستار

شناسه افزوده

بایگانیان، ملیکا

شناسه افزوده

انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی

شناسه افزوده

دانشگاه آزاد اسلامی. پژوهشکده قرآن و عترت (ع)

شناسه افزوده

دانشگاه آزاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات

شناسه افزوده

Islamic Azad University Publication

شناسه افزوده

۱۳۹۶ ۵۷۵۷ ۵۳ ۵۳

رده بندی کنگره

۲۹۷/۱۵

رده بندی دیویی

۵۴۹۶۶۵۹

شماره کتابشناسی ملی

معاونت دانشجویی و فرهنگی

دانشگاه آزاد اسلامی

پژوهشکده قرآن و عترت

عنوان کتاب: قرآن پژوهی و تاریخ انگاره ها

به کوشش: حامد خانی (فرهنگ مهرش)

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی (با همکاری پژوهشکده قرآن و عترت)

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱,۰۰۰

قیمت: ۳۰۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۵۵۵۵-۶

ویراستار علمی و ادبی: حامد خانی (فرهنگ مهرش)

طراح جلد: مهدی انوشیروانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی.

نشانی: تهران، خیابان حافظ، بعد از خیابان جمهوری، روبروی سازمان بورس و اوراق بهادار،

ساختمان دانشگاه آزاد اسلامی، طبقه دوم.

تلفن انتشارات: ۰۲۱) ۶۶۳۴۸۰۳۰

فهرست

- ۷ پیش‌گفتار.....
- ۹ مقدمه.....
- ۱۷ تاریخ نگاره‌های خروانی صرا: مسیرشناسی خوشه‌های انگاره‌ای / احمد پاکتچی.....
- ۴۵ تاریخ نگاره‌های خروانی و مقایسه آن با برساخت‌های معنایی واژه / یحیی میرحسینی.....
- ۸۷ تحول انگاره قرآنی قلب در فرهنگ اسلامی / بگم عقبه.....
- ۱۰۵ تحول تعاریف قرآن در اندیشه سیدکا بایگانیان.....
- ۱۳۵ تحول دامنه‌ای در انگاره قصص قرآن / فرامرز حاج منوچهری.....
- ۱۵۹ تاریخ انگاره سنت و حجیت آن به روایت دی ذویب / قاسم بستانی.....
- ۱۹۵ انگاره علم غیب در فرهنگ و اندیشه متقدمه شیعه / سید محمد هادی گرامی.....
- ۲۱۷ مشکل برابرا نگاری در انتساب انگاره تحریف... / محمد علی باطبايي.....
- ۲۳۹ روش‌شناسی نقد انگاره‌های اساطیری قرآن / زهرا محققیان.....
- ۲۷۵ نشانه‌ها و اختصارات.....
- ۲۷۷ نمایه.....
- ۲۸۸ توضیح طرح روی جلد.....

پیش‌گفتار

تاریخ از جمله دانش‌هایی است که می‌توان در قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام اشارات گوناگون و دلالت‌های صریح بسیاری حاکی از ارزشمندی آن یافت. قرآن از یک سو همگان را از تقلید کورکورانه آباء و اجدادشان برحذر می‌دارد و از دیگرسو، بر لزوم توجه به شیوه زندگی، و درس‌گیری از بقایا و مآثر ایشان فرامی‌خواند.

از همین رو، سال‌هاست که انسان‌ها هم از دیرباز بر لزوم بهره‌مندی از این دانش تأکید کرده‌اند. اینان گاه از آن گفته‌اند که تاریخ آینه‌ای از حیات اجتماعی انسان‌هاست که می‌توان با نظر در آن، حقیقت زندگی بشر در این دنیای فانی را دریافت و صدها پند اخلاقی آموخت. از نگاه ایشان، چنین پند‌هایی را هم البته انسان می‌تواند با نظر به زندگی اجتماعی معاصران خود نیز دریافت؛ اما مزیت مهم تاریخ آن است که وقایعی مرتبط با گذشته را حکایت می‌کند؛ وقایعی که طعنه‌ها و غرض‌ها و تعصبات کنونی در آن‌ها دخیل نیستند و از همین رو، فرد می‌تواند با دیدن باز، حقیقت کار جهان را در این آینه آشکارتر ببیند و وقوع سنت‌های الهی را در درونی‌تری و مولانی‌تری از عمر خویش، رصد کند؛ حقایقی مثل بی‌اعتمادی کار جهان و بازیچه بودن آن و سنت‌هایی مثل نصرت نیکان یا اِمهال مستکبران و زیاده‌خواهان.

گذشته از فوائد مهم و بی‌نظیر علم تاریخ در اصلاح اخلاقی و تهذیب نفس، فایده مهم دیگرش بصیرت‌افزایی و توسعه بینش سیاسی افراد است. چنان که در نامه مروی از امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام در خطاب فرزند کریم‌شان حضرت امام حسن مجتبی علیه‌السلام آمده است، کسی که تاریخ می‌خواند و می‌داند همچون کسی است که با تمام اقوام پیشین زیسته، و از همه احوال‌شان درس آموخته است.

نقش تاریخ در بصیرت‌افزایی مردمان و حاکمان و اتخاذ مشی‌های سیاسی نیکو سبب شده است که در تمدن اسلامی نیز همچون بسیاری دیگر از تمدن‌های بزرگ و اثرگذار

جهان، حاکمان مسلمان از نخستین سده‌ها تعلیم تاریخ را جدی بگیرند. به همین سبب، در دوران شکوفایی تمدن اسلامی، آموزش فنون سیاسی به کسانی که می‌خواستند عهده‌دار امور اجتماعی شوند، اغلب از رهگذار تعلیم تاریخ به ایشان صورت گرفته است.

وانگهی، فراتر از همه این فوائد، فراگیری تاریخ برای ما که داعیه‌دار تعلیم حقائق قرآن کریم و سنت اهل بیت علیهم‌السلام به جهانیان هستیم، از حیث دیگری نیز بسیار مهم و ضروری است. بسیاری از مفاهیم عالی قرآن و کوشش‌های گسترده اهل بیت علیهم‌السلام برای خدمت به دین و اصلاح بشر، زمانی قابل درک و تعمق خواهد بود که بستر تاریخی این فرهنگ‌سازان شناخته شود. آگاهی از تاریخ برای درک صحیح تعالیم قرآن و عترت یک ضرورت انکارناپذیری است.

بخشی از این سنت، با کوشش‌هایی مُحقق می‌شود که پژوهشگران حاضر در نخستین همایش ملی کاربرد رویارو «تاریخ» انکاره در مطالعات قرآنی، هر یک به نحوی در مسیر آن کوشیده‌اند و اکنون دستاوردهای بخش‌های تلاش‌هایشان در این اثر بازنموده می‌شود؛ آثاری که می‌خواهند با کاربرد رویکردی نو به جاگاه و نقش قرآن و معارف قرآنی را در برسازی فرهنگ باشکوه اسلامی مطالعه کنند. راهی جدید فراوری فهم بهتر تعالیم مکتب انسان‌ساز اسلام و تدبیر در قرآن کریم بگشایند.

پژوهشکده قرآن و عترت مفتخر است که گامی بنیادی و نخستین در حمایت از یک چنین تلاش ارزشمندی برداشته، و فضایی برای بحث و نقد و تبادل تجربیات محققانی بنا نهاده است که می‌خواهند با کاربرد شیوه‌های نوین مطالعات تاریخی در کاوش‌های قرآن‌پژوهانه، دانشی میان‌رشته‌ای بنا نهند. از همه دست‌اندرکاران این نمایش که از دو سال پیش تا کنون تلاشی پی‌گیر برای برپایی هرچه‌نیکوتر آن را دنبال کردند، سپاسگزاری می‌شود. خداوند متعال بر توفیقات ایشان بیفزاید؛ بِمَنْهٖ وَكْرِمِهٖ.

دکتر عبدالمجید طالب‌تاش

رئیس پژوهشکده قرآن و عترت

دانشگاه آزاد اسلامی